

Ook Okanners willen actuele teksten

Nieuwsbegrip in Vlaanderen

Verbanden leggen binnen een tekst, informatie koppelen aan voorkennis, informatie interpreteren en beoordelen... Of ze nu acht, twaalf of zeventien zijn, veel leerlingen hebben problemen met begrijpend lezen. Ze zijn er ook vaak niet voor gemotiveerd: saaie teksten, te ver van hun bed.

Tot ze teksten uit de actualiteit voorgeschoteld krijgen en leesstrategieën verwerven waar ze echt wat mee kunnen, dan gaat het plots beter.

Ook bij Vlaamse Okan-leerlingen (Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen: de Vlaamse ISK)? Ja, ook bij die, aldus Jan 't Sas in dit artikel.

‘Tot vier jaar geleden vonden we het erg moeilijk om onze Okanners met meer tekstbegrip te laten lezen’, vertelt Sigrid Van Camp. Al 23 jaar geeft ze les in het Leonardo Lyceum Quellinstraat in Antwerpen. De school ligt in een brede, filegevoelige straat vlakbij het Centraal Station en telt leerlingen van meer dan 72 verschillende nationaliteiten, van Peru tot Nepal en verder. ‘Sommige Okanners zijn quasi analfabeet, andere kunnen al een aardig mondje Nederlands,’ aldus Van Camp. ‘Anders dan in een gewone klas kun je ze niet per leeftijd groeperen. Wij hebben ze dan ook in vijf niveaugroepen ingedeeld. En dan stellen we vast dat ook de meer taalvaardige Okanners niet goed weten hoe ze aan een leestekst moeten beginnen. Dat zorgde voor frustraties bij leerling en leerkracht. Tegelijk vonden we weinig teksten op hun niveau en aansluitend bij hun leefwereld. Maar dat is veranderd.’

Het hele land veroverd

De verandering waarnaar Van Camp verwijst, situeert zich in september 2011. Dat jaar konden de Vlaamse scholen voor het eerst kennismaken met NIEUWSBEGRIJ. Dat is een methode voor begrijpend lezen die vertrekt vanuit de actualiteit. Scholen kunnen elke week journalistieke artikelen downloaden over een actueel onderwerp waarover ook de leerlingen hun zegje doen.

De artikelen zijn geschreven op verschillende leesniveaus, van makke-

lijk naar moeilijk, en de leerlingen krijgen er minstens vier verschillende leesopdrachten bij. Met stappenplannen en een woordhulp verwerven ze leesstrategieën als voorspellen, onduidelijkheden verhelderen, samenvatten, relaties en verwijswaarden onderscheiden, vragen stellen en schematiseren. Voor sommige leerkrachten klinkt dat nieuw in de oren, maar van uitgerekend deze zes strategieën heeft onderzoek uitgewezen dat ze tekstbegrip echt bevorderen. Naast artikelen en opdrachten krijgen de leerkrachten per les overigens een handleiding die hen helpt om de strategieën in de klas te trainen.

De methode komt oorspronkelijk uit Nederland en heeft daar zowat het hele land veroverd. Met de Vlaamse tegenhanger werken nu bijna 300 scholen. Er zijn intussen ook al copycats op de markt. Actualiteit op leerlingenmaat is een hot issue geworden.

Mindmaps

Terug naar 2011. In de Quellinstraat kenden ze wel media die schrijven voor een publiek dat het moeilijker heeft met het Nederlands, zoals de WABLIJFTKRANT of de KIDSKRANT voor kinderen. ‘Maar daar ben je didactisch niet zoveel mee’, vertelt Liza Geysels, collega van Sigrid. ‘Wij waren een van de eerste scholen uit het secundair onderwijs die met NIEUWSBEGRIJ besloten te werken. Dat was best spannend. Plots moesten de leerlingen op basis van een foto en enkele tussenkopjes voorspellen waarover

Ze moesten mindmaps en www-schema's maken en per twee onderhandelen over de betekenis van moeilijker woorden



een tekst zou gaan. Ze moesten mindmaps en www-schema's maken, en per twee onderhandelen over de betekenis van moeilijker woorden. Ze moesten in groepjes zelfstandig met een tekst aan de slag. Maar ze kregen ook de kans om te discussiëren over de actualiteit en om te vertellen hoe het er in hun land aan toe ging. 'Kinderrechten, mevrouw? Daar hebben ze bij ons nog nooit van gehoord.'

In een gewone NIEUWSBEGRIJPLE staat elke week één leesstrategie centraal. Daarnaast keren ook voorspellen, schematiseren en moeilijke woorden verklaren systematisch terug. En elke zes weken worden alle strategieën herhaald in een blokles, waarna het leesniveau een beetje wordt opgetrokken en de cyclus opnieuw begint. Als de leerkracht de methode eenmaal onder de knie heeft, duurt een Nieuwsbegriples bovendien niet langer dan een uur. 'Maar met Okanners mag en kun je dat ritme niet aanhouden', weten Zoë Boseret en Katrien Van Wassenhove van de Quellinstraat. Zij gebruiken NIEUWSBEGRIJ in de hoogste Okanklas. 'Zelfs bij de A-teksten, het laagste leesniveau, moet je meer aandacht besteden aan woordverklaring dan in een 'gewone' klas. We differentiëren ook meer. Zo verdelen we de verschillende opdrachten soms over homogene groepjes leerlingen. En zeker in het begin van het jaar stellen we de strategie relaties en verwijswaarden even uit. Dat is het meest abstracte aspect van leesbegrip, het moeilijkste voor deze leerlingen.'

400 nieuwe woorden

Binnen de lessen van NIEUWSBEGRIJ gaat er sowieso veel aandacht naar woordenschat. Met een woordhulp op het stappenplan passen de leerlingen allerlei trucs toe om in teksten de betekenis van woorden af te leiden. Ze oefenen hier elke week mee.

Daarnaast worden er wekelijks zeven tot tien woorden geselecteerd voor verwervingsopdrachten. Na een schooljaar levert dat behoorlijk wat op. Afhankelijk van het gekozen niveau kunnen leerlingen 280 tot 400 nieuwe woorden verwerken. Ze breiden dus systematisch hun woordenschat uit. 'En na de les doen we vaak woordenschatspelletjes', vertelt Katrien Van Wassenhove. 'Leerling A omschrijft een woord, de klas moet het woord raden. Bovendien hechten we heel veel belang aan de context waarin een woord voorkomt. Okanners krijgen al heel veel taal, via woordenschat voegen we daar een component maatschappelijke vorming aan toe. Een woord moet discussie kunnen uitlokken.'

Een bonus van NIEUWSBEGRIJ is dat de leraar makkelijk kan differentiëren: is tekst B te moeilijk voor een leerling, dan kan hij hem/haar tekst A geven, met de bijbehorende opdrachten. Of omgekeerd, als de tekst te gemakkelijk is. Maar differentiëren lukt enkel als duidelijk is wat de leerlingen kunnen en wat niet. Daartoe biedt NIEUWSBEGRIJ begin- en eindtoetsen aan. Nu de Vlaamse overheid aan alle scholen vaste momenten van taal

screening heeft opgelegd, komen die nog meer van pas. 'We willen snel weten welke strategieën de leerlingen beheersen en welke niet', knikt Sigrid Van Camp. 'Met die informatie halen we in september teksten uit het archief van NIEUWSBEGRIJ met die strategieën die we extra moeten oefenen. En om het prettig te houden richt ik één uur per week in mijn klas een 'cosy corner' in. Tijdens dat lesuur kunnen de leerlingen onder meer een NIEUWSBEGRIJtekst naar keuze lezen. Leesplezier speelt ook mee.'

Lastig

Of Okan-leerlingen het moeilijker hebben met de ene leesstrategie dan met de andere? Een kleine rondvraag bij Okan-leerkrachten legt vooral verschillen bloot. 'Vragen stellen en onduidelijkheden verhelderen vinden ze bij mij het moeilijkst', zegt Nicole Vanspringel van OKAN GO! in Turnhout. 'En ook een mindmap maken vinden ze niet evident: ze stoppen er te veel informatie in.' In de klas van Sara Huyghe van Carolus Sint-Niklaas klinkt het anders: 'De betekenis van woorden afleiden uit de context vinden ze lastig. En schematiseren is een verhaal van soms wel, soms niet. Zo kunnen mijn leerlingen wel een www-schema maken, maar gebeurtenissen chronologisch ordenen lukt ze dan weer niet.' Bij Evelien Wynendaale van het VTI in Aalst is vooral samenvatten een knelpunt: 'Ze slagen er moeilijk in om het onderscheid te maken tussen correcte en niet-correcte informatie en tussen de goede en minder goede samenvatting.'

Okanners willen lezen over hun eigen land. Maar als dat niet kan, geef hun dan de kans om erover te vertellen: En hoe was dat in jouw land?

Boeddhistische monnik

Actuele teksten hebben een positieve invloed op zowel de leesvaardigheid als de leesmotivatie, zo blijkt uit onderzoek. De interactie met de echte wereld (actualiteit), zoals in NIEUWS-BEGRIIP, is dan ook cruciaal voor de leerlingen. Bij die interactie met de echte wereld zijn ze automatisch bezig met het uiterst belangrijke proces van activering en het opbouwen van voorkennis. Ze denken na over wat ze al weten. Daarnaast beïnvloedt interactie met de echte wereld ook hun motivatie om te lezen, omdat deze teksten meer aansluiten bij hun beleveniswereld. 'Je kunt er natuurlijk niet omheen dat Okanners wat minder geboeid zijn door de Belgische politiek dan als er iets over hun eigen land verschijnt', nuanceert Liza Geyssels 'Maar ik zie Pon nog voor me, toen ze het artikel over Chiel vond, de Vlaamse jongen die naar Nepal trok om er boeddhistisch monnik te worden. Ze verslond de NIEUWS-BEGRIIPtekst en zocht ook elders naar informatie. Okanners willen lezen over hun eigen land. Maar als dat niet kan, geef hun dan de kans om erover te vertellen: 'En hoe was dat in jouw land?''

Positieve effecten

Wat levert dit nu allemaal op? Elke school die met NIEUWS-BEGRIIP werkt, ziet het tekstbegrip van zijn leerlingen toenemen. De leerlingen lezen ook veel liever. 'De onderwerpen mogen af en toe wel mundialer of meer aansluiten bij de migratieproblematiek, maar dat is geen must, de teksten motiveren genoeg', vindt Nicole Vanspringel. Evelien Wynendaele ziet in

haar klas andere positieve effecten: 'Ik vind dat mijn leerlingen meer inzicht krijgen in teksten. Ze begrijpen nieuwe teksten beter, halen er makkelijker de essentie uit en ook hun schema's zijn erop vooruitgegaan. Bovendien is het geen probleem om ze zelfstandig te laten werken, ook als je er zelf een keertje niet bent.'

Samengevat komt het hierop neer: leeslessen aan Okanners vragen – net als andere lessen – meer aandacht voor woordenschat, meer differentiatie, meer individuele begeleiding. Een lager tempo ook. De leerkrachten die NIEUWS-BEGRIIP gebruiken, passen het materiaal daarom aan, maar dat bewijst net de flexibiliteit van de methode. Tegelijk zijn hun commentaren dezelfde als die van leraren in de gewone klassen. 'Het is een verademing', zei meester Raf, de allereerste Vlaamse leerkracht die met NIEUWS-BEGRIIP begon te werken. 'De variatie in de strategieën geeft de leerlingen meer inzicht in teksten. Voor elke strategie krijgen de leerlingen bovendien een stappenplan. Daarmee worden ze betere voorspellers, woordverklarenders, samenvatters. En ik begrijp nu zelf beter wat lezen precies is.'

Jan 't Sas

De auteur is onder meer lerarenopleider en onderwijsjournalist

Correspondentie: jan.tsas@skynet.be

Interesse? Alle Vlaamse scholen kunnen twee gratis proefmaanden krijgen. Een jaarlicentie, ongeacht het aantal leerlingen, kost 250 euro.

Info: www.nieuwsbegrip.be

ZES TOVERSPREUKEN OM BETER TE LEZEN

Via NIEUWS-BEGRIIP leren leerlingen begrijpend lezen tot op het hoogste werkingsniveau. Daarvoor maken ze zich zes strategieën eigen.

1. Voorspellen

Voor de leerlingen beginnen te lezen, oriënteren de ze zich op de tekst. Na het lezen van (een deel van) de tekst gaan de leerlingen na of hun voorspelling(en) kloppen.

2. Ophelderen van onduidelijkheden

Tijdens het lezen van een tekst komen de leerlingen woorden tegen die zij niet kennen, zinnen of alinea's die zij niet begrijpen enzovoorts. Deze strategie geeft de leerlingen handvatten om de onduidelijkheden op te helderen.

3. Samenvatten

De leerlingen leren hoe ze een alinea, een stukje van de tekst of een hele tekst moeten samenvatten. Waar mogelijk maken de leerlingen gebruik van het sleutelschema dat zij in elke les maken.

4. Vragen stellen

Door zichzelf vragen te stellen en goede vragen bij stukjes tekst te formuleren, kan de leerling de belangrijkste informatie uit een tekst samenvatten en controleren of hij alles begrepen heeft.

5. Relaties en verwijswaarden

Om tot goed begrip van een tekst te komen, moet de leerling inzicht hebben in de structuur van een tekst en de relaties tussen woorden, zinnen en alinea's. De strategie relaties en verwijswaarden helpt hierbij.

6. Visualiseren

Om een goed overzicht te krijgen van de inhoud van een tekst moet een leerling zich een beeld kunnen vormen van de tekst. Het visualiseren kan in het hoofd gebeuren of op papier. Een manier om te visualiseren, is een sleutelschema maken bij de tekst.

Voor een uitgebreidere beschrijving zie www.nieuwsbegrip.nl

